

De noden van lange termijn verzoenen met de korte termijn.

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom
Itinera Institute

Lange termijn

Op de lange termijn zijn we allemaal dood. Die boutade van Keynes kent ongeveer iedereen. De antipode van Keynes lijkt dan wel Schumpeter die alleen maar met de lange termijn bezig was. Het komt er uiteraard op aan om in te zien dat de lange termijn meer is dan de opeenvolging van korte termijnen door deze te overstijgen met een strategische visie.

In 1983 voerde managementgoeroe Peter Drucker op de cover van het blad Forbes Joseph Schumpeter als belangrijkste antipode van Keynes op, wat sindsdien met regelmaat wordt hernomen als thema. Nu is het inderdaad fascinerend om de twee economen (geboren in hetzelfde jaar) te vergelijken. Schumpeter had keer op keer pech met de publicatie van zijn belangrijke werken die steevast overschaduwd werden door grote gebeurtenissen zoals het uitbreken van wereldoorlogen of Keynes triomftocht met zijn General Theory zodat Schumpeters intellectuele merite bij het grote publiek lang onderschat werd. De ironie wil dat Keynesianisme veel links-georiënteerden aantrekt terwijl Keynes zelf eerder conservatief was aangaande de vrijheid om te ondernemen.

Diegenen die vandaag Schumpeter tegenover Keynes afzetten om elk relancebeleid te verketteren, hebben het echter niet echt bij het rechte eind. Het is inderdaad zodatterwijl Keynes geloofde dat enkel publieke bestedingen bedrijfsleiders zou aanzetten tot investeringen, Schumpeter ervan uitging dat spaargelden automatisch in nieuwe investeringen zou

De noden van lange termijn verzoenen met de korte termijn.

vloeien. Hij stelde echter duidelijk dat een verslechtering van de economische cyclus dit tijdelijk kon bemoeilijken. Minder bekend is bijvoorbeeld dat Schumpeter zelf in 1929 voorstelde om negen miljard dollar in de economie te pompen om de vicieuze cirkels van deflatie en inkrimping te stoppen. Waar de wegen van de twee echter scheiden, is dat Keynes dacht dat de deflatietendens structureel was terwijl Schumpeter dit als een uitzondering beschouwde in de geschiedenis van het kapitalisme.

Schumpeter had geen uitstaans met Keynes visie dat een lange termijnstagnatie van de economie mogelijk was. Keynes en zijn volgelingen werden volgens hem te veel overdonderd door de Grote Depressie en de angst voor terugkeer ervan na de oorlog. Schumpeter erkende dus dat Keynes mogelijk een technische oplossing had bedacht voor een tijdelijk probleem. Hij was er echter beducht voor dat Keynes met zijn relancepolitiek politici een gevaarlijk wapen ter beschikking stelde. Zij hebben het er immers altijd moeilijk mee om in goede tijden overschotten te boeken ter compensatie van de tekorten in crisistijden. Wat dat betreft heeft de geschiedenis zeker gelijk gegeven.

Schumpeter redeneerde bijna steeds op de lange termijn terwijl Keynes berucht is voor zijn boutade dat we in de lange termijn allemaal dood zijn (alhoewel hij dit later ook relativeerde). Keynes zag een toekomst waarbij de absolute noden van de bevolking bevredigd waren en tijd en middelen beschikbaar kwamen voor hogere behoeften zoals kunst en cultuur. Een soort einde van de economische geschiedenis.

Keynes zag een toekomst waarbij de absolute noden van de bevolking bevredigd waren en tijd en middelen beschikbaar kwamen voor hogere behoeften zoals kunst en cultuur. Een soort einde van de economische geschiedenis. Schumpeter viel niet ten prooi aan dergelijke illusies.

Schumpeter beschouwde de behoeften van de mens oneindig en dus was er steeds ruimte voor ondernemers om nieuwe activiteiten te ontwikkelen om hieraan te beantwoorden. Ongetwijfeld gaf Schumpeter hier meer bewijs van de menselijke natuur dan zijn Engelse collega. De estheet Keynes zag niet in dat hij zijn persoonlijke voorkeur onbewust opdrong aan een bevolking met ongetwijfeld andere preferenties. Schumpeters stelling dat het altijd gevaarlijk is om te speculeren over de motieven van mensen omdat economen zo eerder hun eigen voorkeuren blootleggen, lijkt zo perfect op te gaan voor zijn intellectuele rivaal. Schumpeter stelde dat de motivatie van ondernemers zelfs niet enkel hedonistisch was maar eerder een uitdrukking was van de wens om te excelleren waarbij vermogen en inkomen een manier vormden om de score bij te houden. De genereuze winsten die de winnende ondernemers opstrijken moeten ook afgemeten worden tegen de investering in termen van tijd en geld in dezelfde industrie door ondernemers die falen. Zij krijgen niet de vruchten van hun inspanningen maar de competitieve druk die van hen uitgaat, zet de winnaars aan tot de inspanningen die ze leveren. Dat de winnende ondernemer de beloning incasseert is slechts tijdelijk omdat elke innovatie vroeg of laat geïmiteerd wordt zodat prijzen en winsten onvermijdelijk dalen ten bate van heel de gemeenschap.

Overleeft kapitalisme?

De bron van onze welvaart berust in innovatie en ondernemerschap. Zo kan de boodschap van Joseph Schumpeter samengevat worden. De grootste

De noden van lange termijn verzoenen met de korte termijn.

bedreiging van het kapitalisme was niet zoals Marx dacht dat het zelfdestructief was, maar dat het niet meer aanvaard zou worden door de intellectuele elite. Schumpeter benadrukte dat men er niet vanuit kon gaan dat kapitalisme altijd zou blijven bestaan. Geen enkel economisch of sociaal systeem is eeuwig en zo is het niet uit te sluiten dat ook kapitalisme een voorbijgaande fase is.

Nu is ondertussen wel duidelijk dat kapitalisme niet bepaald een teer plantje is. Het heeft al veel watertjes doorzwommen en zijn sterkte is dat het steeds in staat blijft zichzelf aan te passen aan wijzigende omstandigheden. Onze economische ordening heeft dan ook al lang niet veel meer van doen met de zogenaamde nachtwerkerstaat waarbij de taak van de overheid tot het uiterste minimum minimorum wordt beperkt. Schumpeter voorzag in 1943 een transformatie naar wat hij noemde kapitalisme in de zuurstofent. Een vorm van staatskapitalisme waarbij de arbeidsmarkt en kapitaalmarkt onder sterke overheidscontrole zou staan en grote ondernemingen genationaliseerd zouden worden. Na de oorlog bleek de overheid zich echter niet over te geven aan grootschaalse nationalisaties waarvoor Schumpeter vreesde. Wel kwam er zelfs in de VS een macroeconomische sturing van de economie tot stand. Schumpeter was echter allesbehalve een reflexmatige conservatief en hij kon leven met overheidsinterventie zolang ze de kern van de kapitalistische motor, het ondernemerschap intact liet.

Schumpeter Zo stelde hij dat het eenvoudig was de bureaucratische regulering te ridiculiseren (berucht is zijn ironie over de regulering van "groene uien"). Of dit soort voorbeelden werkelijk aantoonde dat kapitalisme werd ingeruild voor socialisme durfde hij toch te betwijfelen.

Schumpeter verraste na de oorlog velen door zijn sympathie te uiten voor een gemengde economie waarbij belangen van werknemers en werkgevers structureel

verzoend werden zoals in pauselijke encyclieken startende met Rerum Novarum uit 1891. Hij beseftte dat sommige sociale excessen van ongeleid kapitalisme niet aanvaard werden en benadrukte dat er harmonieuzesamenwerking tussen industrie en werknemers mogelijk was. Bovendien lieten de vruchten van de welvaartscreatie door de kapitalistische motor toe dat een land een bedrijfsvriendelijk klimaat creëerde en tegelijkertijd middelen besteedt aan sociale programma's. Schumpeter stelde dat één van de grootste denkfouten die menigeen maakt erin bestaat te denken dat de meerderheid arm is omdat een minderheid rijk is.

Zonder twijfel zou Schumpeter de accounting fraude, uitzinnige beloningen voor CEO's beschouwd hebben als een verraad van het kapitalisme waarin hij geloofde. Hij zou dergelijke excessen ook herkend hebben als recurrent en blijkbaar onvermijdelijk. Hij zou met ongeloof gekeken hebben naar de situatie in de Verenigde Staten wat al jaren boven zijn stand leeft met een negatieve spaarquote. Gezien Schumpeters nadruk op sparen en investeren als motor voor de kapitalistische machine zou dit hem immens tegen de borst stuiten.

Over ideologie en wetenschap

Vandaag zijn pragmatische economen schatplichtig aan beide reuzen van de economische discipline. Keynes heeft enorm veel betekend voor onze inzichten in macro-economische processen terwijl Schumpeter ons heeft doen inzien dat de bron van onze welvaart berust in innovatie en ondernemerschap. Na een levenslange strijd concludeerde Schumpeter dat economie net zo min een exacte wetenschap is als de historische discipline. Een harde wetenschap zou economie nooit worden, maar met de hulp van andere disciplines zou wel permanente vooruitgang geboekt kunnen worden. Met name de historische wetenschap kon volgens hem een tegengewicht vormen voor de invloed van ideologie op de economie. Op het einde

De noden van lange termijn verzoenen met de korte termijn.

van zijn leven hield hij een indrukwekkende maar controversiële rede voor zijn collega-economen tijdens de jaarlijkse hoogmis van de American Economic Society. Het onderwerp was in welke mate economen zich laten leiden in hun beroep door ideologische overtuigingen..

De opbeurende conclusie was dat geen enkele economische ideologie onveranderd de tand des tijds zou overleven. Als sociale patronen veranderen, zullen ook ideologieën zich aanpassen. Als klap op de vuurpeil stelde hij dat we misschien traag vooruitgang boeken in de economische discipline vanwege onze voorinnames maar dat we zonder misschien helemaal niet zouden vooruit gaan.

Uiteindelijk was Schumpeter en Keynes onbegrip voor elkaar een spijtige zaak aangezien Schumpeter een gezonde correctie vormde voor Keynes negeren van innovatie in de ontwikkeling van het kapitalisme terwijl Keynes analyse aan de hand van aggregaten als consumptie en investeringen complementair was aan Schumpeters analyse van bedrijfstakken en individuele ondernemingen. Vandaag kan je pas een compleet econoom zijn door de bijdragen van beiden goed begrepen te hebben.

Twee aforismen van Schumpeter:

“As a matter of logic, bourgeois democracy is preferable to socialism, because “it is easier for a class whose interests are best served by being left alone to practice democratic self-restraint than it is for classes that naturally try to live on the state”

“Politicians are like bad horsemen who are so preoccupied with keeping in the saddle that they can’t bother about where they go.”

Twee aforismen van Keynes:

“By a continuing process of inflation, government can confiscate, secretly and unobserved, an important part of the wealth of their citizens.”

“Ideas shape the course of history.”

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
“Think-tank” et “do-tank” indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.